

[Birthe Hansen]

Jeg må sige, at jeg synes, det er sørgeligt, at jeg skal stå op her og kun kan takke nogle partier, at jeg ikke kan få bred tilslutning til et forslag, som betyder, at børns ankomst til denne verden bliver så god som muligt. Den tætte kontakt, et barn har behov for, åbner vi mulighed for; den forhindres ikke af økonomiske grunde.

Politikere fra alle partier snakker ustandselig om, at børn er vores fremtid, og vi er bange for det faldende fødselstal og ønsker – det kan så være af forskellige grunde – at det skal stige, hvad jeg ikke er helt enig i. Vi står frem ustandselig fra de forskellige partier og snakker om alt det, vi vil gøre for vores børn, for deres opvækstvilkår. Så synes jeg sandelig, at dette var stedet, hvor man kunne begynde, nemlig den dag børnene kommer til verden.

Den snak om, at der ikke er økonomisk mulighed, vil jeg ikke gentage, for det er der. Det er viljen, det drejer sig om.

Jeg vil godt sige til hr. Tinning vedrørende bistandsloven, at jeg slutter fuldstændig op bag det, han sagde. Det er rigtigt, at vi har en bistandslov, og den skal vi have som et sikkerhedsnet, men de intentioner, der lå bag den lov, kan man overhovedet ikke leve op til ude i forvaltningerne; det har man ikke kunnet i årevis. Den borgerlige regering har med sine ustandselige nedskæringer inden for bistandsloven så sandelig ikke gjort det nemmere at være modtager af bistandshjælp i dag.

Jeg siger mange tak til de partier, der slutter op om lovforslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til socialudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af lovforslag nr. L 123:

Forslag til lov om betalt frihed til uddannelse. (Løngodtgørelsesordningen).

Af Jytte Andersen (S) m.fl.
(Fremsat 18/1 85).

Sammen med denne sag foretoges den under punkt 3 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 124:

Forslag til lov om ret til frihed til uddannelse. (Orlovsordningen).

Af Jytte Andersen (S) m.fl.
(Fremsat 18/1 85).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

De foreliggende to forslag er en konkretisering af socialdemokratiets tidligere beslutningsforslag om betalt frihed til uddannelse.

Som jeg tidligere har sagt, er regeringen meget enig med forslagsstillerne i, at der bør sættes meget på uddannelse og videreuddannelse. Regeringen er ligeledes enig i, at der er grupper af korttidsuddannede i vort samfund, hvis uddannelse nødvendigvis må prioriteres højere end andre gruppers. Vi er imidlertid ikke enige i, at der som foreslået stort set kun skal sættes på uddannelse af almen karakter. Regeringens holdning til uddannelse er i det store og hele kommet til udtryk i de principper, der er nedfældet i det radikale venstres 10 punkters program, som regeringspartierne var med til at få vedtaget sidste sommer.

Opfølgningen af 10 punkters programmet er allerede godt i gang. Jeg kan for min egen del henvise til arbejdsministeriets forslag til en ny lov om arbejdsmarkedsuddannelserne samt henvise til undervisningsministerens forslag til lov om efteruddannelse. De uddannelser, der er indeholdt i disse forslag, retter sig i høj grad mod personer, der ikke har en længerevarende uddannelse, og der er knyttet løngodtgørelse til ordningerne.

Også i arbejdsministeriets beskæftigelsesfremmende ordninger, specielt i arbejdstilbudsortningen, er der allerede i dag tænkt på uddannelsesmæssige foranstaltninger, der

[Arbejdsministeren]

navnlig er rettet mod personer med ringe uddannelse.

Jeg kan henvise til den allerede eksisterende ordning med en uddannelsesyddelse til langtidsledige under 25 år og til det forslag, vi for nylig har behandlet her i tinget, om en uddannelsesyddelse til langtidsledige over 25 år. Som udgangspunkt vil de langtidsledige få adgang til hele uddannelsessystemet, bl.a. de mere almene uddannelser, som disse to lovforslag specielt retter sig mod.

For så vidt angår det centrale spørgsmål om gennemførelse af en ret til uddannelsesorlov for alle og med løngodtgørelse vil jeg henvise til uddannelsesudvalgets betænkning af 28. maj 1984 om forslag til folketingsbeslutning om et 10 punkters program for voksenundervisning og folkeoplysning, hvori det bl.a. forudses, at arbejdsmarkedets parter inddrages i det videre arbejde vedrørende 10 punkters programmets punkt 6 og 7 om voksenuddannelsesstøtte og uddannelsesorlov.

Det fremgår af, hvad jeg her har sagt, at det videre arbejde med disse spørgsmål efter regeringens opfattelse skal ske på grundlag af det vedtagne 10 punkters program, og regeringen må derfor afvise begge lovforslag.

Bo Kristensen (KF):

De lovforslag, socialdemokratiet har fremsat, om ret til frihed til uddannelse og om betalt frihed under den samme uddannelse, finder det konservative folkeparti meget vidtgående. Det er jo ikke så længe siden, vi i folketinget havde en større debat og også et udvalgsarbejde på baggrund af et beslutningsforslag om et 10 punkters program, nr. B 114, i 2. samling 1983-84. Det konservative folkeparti gik aktivt ind for dette forslag fremsat af det radikale venstre, som blev behandlet i udvalget. Det må være udgangspunktet for det arbejde, som bør fortsættes her i folketinget. Vi ser med stor tilfredshed, at regeringen har brugt det som udgangspunkt for sit arbejde og har udmøntet det i en lang række praktiske forslag, som viderefører beslutningsforslaget vedtaget 30. maj 1984.

Forslagene fra socialdemokratiet har på ingen måde lagt op til, at man sætter nogle økonomiske rammer af. Man lader det være frit på den enkelte arbejdsplads, i hvilket omfang og på hvilke måder den enkelte løn-

modtager får efteruddannelse. Det er meget, meget tvivlsomt, og der er ikke nogen mulighed for at omsætte det i en økonomisk ramme på længere sigt.

Vi finder også, at det, at lønmodtageren med kort varsel kan forlange at komme på efteruddannelse, på bredere uddannelser, er meget farligt, for hvad er det for uddannelser, man egentlig ønsker, og hvilken sammenhæng har det med det job, man for øjeblikket har?

Vi må sige, at det program, regeringen arbejder efter, og hvor vi netop fra regeringen har fået forslag til en ny lov om arbejdsmarkedsuddannelser, og ligeledes undervisningsministerens forslag til lov om efteruddannelse må være det bærende i det arbejde, der skal foregå på uddannelsesområdet.

Vi finder det i det konservative folkeparti meget væsentligt, at de kortvarigt uddannedes situation bliver forbedret, men ikke på præmisser, hvor man ikke sammenholder det med den praktiske erhvervs erfaring, de har fået efter at have forladt folkeskolen eller deres øvrige uddannelse. Der må være en sammenhæng, således at der ikke sættes et kraftigt skel imellem ens gøremål og ens aktivitet og ens job i sammenhæng med den måde, man kører sit uddannelsesforløb på.

Vi må også henvise til det lovforslag, der for langtidsledige over 25 år åbner mulighed for uddannelse. Det er et af de punkter, som for os er meget væsentlige. Også dér gives der løngodtgørelse, således at man på den måde hjælper de mennesker, der ikke er kommet i gang med et uddannelsesforløb eller i hvert fald er kommet i vanskeligheder efter deres folkeskoletid.

Det er det konservative folkepartis opfattelse, at hvis vi skal forbedre uddannelsesgrundlaget i samfundet, så må det ske i samarbejde med arbejdsmarkedets parter, således at det har en nærmere relation til de muligheder, der er for beskæftigelse efter gennemgæet uddannelse, så der er sammenhæng i det.

Derfor mener vi, at regeringen fortsat skal arbejde efter 10 punkters programmet. Man har udmøntet det i de lovforslag, som allerede er stillet, og man fortsætter den linje, som er påbegyndt.

Hanne Severinsen (V):

[Hanne Severinsen]

På venstres vegne må jeg sige, at de foreliggende lovforslag kan vi ikke give tilslutning til. Formålet kan i sig selv være meget smukt, og formålsformuleringen er da også nydeligt sat op – hvem vil ikke satse på uddannelse? Det vil vi i høj grad også, men vi synes ikke, at den måde, man lægger op til, er hensigtsmæssig. Vi bryder os i øvrigt ikke om, at man ligesom lægger op til, at det, det hele drejer sig om, er at fordele den eksisterende arbejdsmængde, hvor vi må se i øjnene, at der meget vel kan komme nye opgaver, som skal løses, og som derfor kræver en målrettet efteruddannelse.

For det første er der spørgsmålet om finansiering. Det, man faktisk lægger op til, er en form for generel uddannelsesløn. Hvad så med dem, der i forvejen går på uddannelsesinstitutioner? Vi vil få en vældig stor forskydning af hele uddannelsesstrukturen. Vi vil få en masse »tænkning« i det.

Vi mener, at det er vigtigt at finde nogle grupper, der virkelig har behov for en form for uddannelsesydelse. Det har regeringen netop gjort ved sit forslag om støtte til dem under 25 år med halv dagpengere og ved det, vi diskuterer i øjeblikket, nemlig uddannelsesstilbuddet til de langtidsledige. Det er konkrete forslag, der kan lade sig gøre, og som socialdemokratiet naturligvis går imod. Det foretrækker at rumle med de store forslag.

For det andet kan man diskutere, om det er den rigtige uddannelse, socialdemokratiet vil satse på. Er det rigtigt at give så mange penge – ja, det kan jo gå hen og blive milliarder – ud til noget, uden at vi rigtig kan se, om det er noget, som får konkrete resultater?

Der er jo et anderledes konkret udspil fra regeringen og de radikale med 10 punkters programmet. Det er noget, der kan lade sig gøre, og det er noget, der arbejdes med, ligesom man i arbejdsministeriet har tænkt sig at fremsætte forslag til lov om arbejdsmarkedsuddannelser og i undervisningsministeriet om efteruddannelse. Det er igen nogle konkrete forslag, noget, der kan lade sig gøre, og igen må vi nok se i øjnene, at det bliver uden socialdemokratisk deltagelse, og det beklager vi meget.

Tilsyneladende foretrækker socialdemokratiet at rumle med sit store projekt om betalt frihed til uddannelse – eller måske betalt frihed til socialdemokratisk uddannelse. Det

er noget, man kan rumle med, og så kan man bekvemt sige nej til alt det, der er realistisk.

Ole Henriksen (SF):

Man kan forstå, at regeringspartierne i vid udstrækning udvikler deres uddannelsespolitik på arbejdsmarkedet på grundlag af det 10 punkters program, som er vedtaget her i folketinget. Vi anser ikke 10 punkters programmet for ret meget mere end en hensigtserklæring. Man kan lægge en lang række fortolkninger ind i det og selvfølgelig fortsat udvikle den uddannelsespolitik, man ønsker fra regeringens side. Det gør man også, og det ledsager man heroppefra med en lang række pæne ord om, at man virkelig også ønsker at gå den vej, der er intentioner om i dette forslag, men alligevel kan man ikke være med til det.

Jeg synes, at de foreliggende lovforslag er udmærkede forslag, og SF kan støtte dem. Vi håber, at vi under det arbejde, som nu kommer til at foregå i arbejdsmarkedsudvalget, vil være i stand til at rette det ind og også få overbevist de radikale om, at forslagene egentlig er udmærkede forslag, der er værd at arbejde videre med. Jeg har bemærket, hvad hr. Ole Vig Jensen sagde ved forrige behandling af de forslag, der var fremme; dér var jo gennemgående positive træk. SF havde også på det tidspunkt fremsat forslag om betalt frihed til uddannelse, og selv om der var tekniske forskelle, var intentionerne de samme, og det er de fortsat i det, socialdemokratiet her lægger frem.

Der er altså nogle tekniske ting, vi ønsker at få klaret af. En af vore største betænkeligheder er, at arbejdsgiverne ikke skal bidrage til dette mere direkte. Det er et ønske fra SFs side, at vi får arbejdsgiverne mere ind i billedet med hensyn til at finansiere det, således at det ikke bliver bevillinger alene over statskassen, men at arbejdsgiverne også må bidrage igennem nogle ordninger til at udvikle systemet.

Jeg forstår, at de borgerlige partier lægger mest vægt på, at al uddannelse bliver mere eller mindre erhvervsrettet; det er altså hovedsigtet med det. Vi er af den opfattelse, at den almene uddannelse bidrager lige så meget til at højne kvaliteten af arbejdsstyrken, og derfor er de forslag, der ligger her, lige så

[Ole Henriksen]

vigtige som forslag, der helt præcist er erhvervsrettede.

Vi kan med disse bemærkninger tilsige vores støtte til lovforslagene.

Ole Vig Jensen (RV):

Den tankegang, der ligger bag de to lovforslag, er sympatisk, og der er ingen tvivl om, at det radikale venstre også er optaget af at søge forbedrede muligheder, både når det gælder orlovsordninger, og når det gælder støtteordninger til voksne, som gerne vil søge uddannelse under en eller anden form.

Men det kommer næppe overraskende for socialdemokratiet og slet ikke for fru Jytte Andersen, at grundlaget for det radikale venstres indsats, når det gælder udbygningen af voksenundervisningen og folkeoplysningen, er folketingets vedtagelse af 10 punkters programmet for voksenundervisning og folkeoplysning. Nu er der jo formuleringer og passager fra de to lovforslag, som på flere måder passer smukt ind i de overvejelser, der også er gjort i 10 punkters programmet, og derfor er det da ingenlunde umuligt, at der er noget, der kan bygges videre på.

I forhold til det beslutningsforslag, som socialdemokratiet tidligere har fremsat vedrørende betalt frihed til uddannelse, er der da også sket nogle præciseringer – der er jo bl.a. to lovforslag nu – men der er også klart mangler endnu.

Jeg vil gerne pege på, at forslagene stadig væk er for snævre. De er meget stærkt lønmodtagerorienterede, de tager ikke hensyn til selvstændige, de tager ikke hensyn til hjemmearbejdende kvinder – det lagde jeg i øvrigt mærke til at beslutningsforslaget gjorde, og det undrer mig, at det ikke er blevet stærkere placeret i disse forslag.

Endelig må man sige, at med hensyn til de muligheder, der er for i særlig grad at støtte de korttidsuddannede, hvad socialdemokratiet jo gerne vil, er forslagene her ikke tilstrækkelige. Selv om der åbnes særlige muligheder for korttidsuddannede, gives der principielt kun mulighed for 6 måneders godtgørelse inden for 3 år. I den forbindelse vil jeg erindre om, at i den uddannelsesstillingsordning, som det radikale venstre og regeringen har gennemført, kan man få uddannelse i op til 2 år med godtgørelse – som

en begyndelse over for dem, vi kalder de svagere grupper i samfundet.

Det undrer mig også, at der slet ikke er gjort nogen overvejelser om de økonomiske konsekvenser. Jeg skal ikke fordybe mig i fortiden og i debatten omkring vedtagelsen af 10 punkters programmet, hvor det jo var meget afgørende for socialdemokratiet, at der var gjort overvejelser om de økonomiske konsekvenser. Det er der ejendommeligt nok ikke her, og der er jo i hvert fald den forskel i forhold til 10 punkters programmet, som var et beslutningsforslag, at det er yderst sjældent, at man kobler penge på beslutningsforslag med det samme, men det gjorde man. Når det derimod er lovforslag, er det mere selvfølgelig, at man gør sig overvejelser om de økonomiske konsekvenser, og at man direkte er indstillet på at afsætte penge til formålet. På det punkt mener jeg oplagt der er svagheder i det, socialdemokratiet nu har lagt frem.

Vi kan altså ikke støtte lovforslagene, som de ligger her, men jeg synes, at de er et udmærket bidrag til de fortsatte bestræbelser, der skal foregå i forbindelse med virkeliggørelsen af 10 punkters programmet, og kan indgå i arbejdet i den kommende tid.

Bente Juncker (CD):

Centrum-demokraterne må afvise disse lovforslag, men jeg vil sige, at vi har stor sympati for det element, der ligger i dem, nemlig uddannelsen. Vi har også sympati for, at de korttidsuddannede får lejlighed til at videreudanne sig, men den almene islæt, der ligger i forslaget om betalt frihed til uddannelse, mener vi er for vidtgående, og det er der slet ikke økonomisk basis for i øjeblikket.

Vi må i CD henvise til 10 punkters programmet, som vi har været med til at vedtage her i maj måned.

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

De borgerlige har, smukt suppleret af hr. Ole Vig Jensen fra de radikale, ikke uventet snakket om 10 punkters programmet og dets velsignelser. Det var da også flot i sin overskriftsform, da det kom frem, men allerede betænkningen var af en sådan art, at VS stemte imod, fordi vi fandt, at det blokerede for en reel reform vedrørende frihed til ud-

[Elisabeth Bruun Olesen]

dannelse, og hvor har vi fået sørgelig ret. Det kunne have været så godt, hvis det da ikke var blevet så skidt, og hvis ikke 10 punkters programmet var degenereret til stort set udelukkende at omhandle uddannelsesstilbud til langtidsarbejdsløse med en endestation på et leveniveau, der svarer til fattighjælpen.

For os er det langsigtede perspektiv for en reform vedrørende betalt frihed til uddannelse overhovedet ikke en uddannelsesmæssig tilpasning til erhvervsudviklingen. Det har man først og fremmest arbejdsmarkedsuddannelserne til at varetage. Betalt frihed til uddannelse skal tage sit udgangspunkt i en vurdering af mere langsigtede udviklingstendenser i samfundsudviklingen og skal medvirke til en bevidst styring af disse. Disse betragtninger har været knyttet tæt sammen med to af hovedtemaerne i den debat, der har været om betalt frihed til uddannelse, nemlig spørgsmålet om uddannelse som middel til en øget demokratisering og til skabelse af en større lighed i samfundet. At uddannelse er et gode, der er utrolig ulige fordelt i samfundet, er et faktum, som er dokumenteret gennem utallige undersøgelser, bl.a. fra lavindkomstkommissionen, og disse konstateringer er jo i sig selv et vægtigt argument for, at den reform skulle gennemføres.

Overordnet mener VS, at betalt frihed til uddannelse skal være deltagerstyret og arbejdsgiverfinansieret, samt at deltagerne skal have en overenskomstmæssig løn, når de er i arbejde, og dagpenge, når de er arbejdsløse. Det er faktisk kun den sidste betingelse, der er opfyldt i socialdemokratiets forslag, men vi er alligevel meget positive over for lovforslagene, fordi vi mener, at de trækker i den rigtige retning, og derfor kan vi støtte dem.

Men vi mener, at personkredsen er alt for snævert defineret. En BFU-deltager skal have 5 års ATP-optjening, og gennem kollektive aftaler kan friheden gøres betinget af en forudgående tilknytning til arbejdspladsen på 6 måneder. De to begrænsninger forstærker hinanden på den måde, at de tilgodeser de lidt ældre lønmodtagere med fast arbejde, mens de yngre og de, der har svingninger i beskæftigelsen som f.eks. bygningsarbejdere, bliver dårligt stillet. Man kan derfor frygte, at det var de lidt mere veletablerede lønmodtagergrupper, der kunne løbe af med betalt frihed til uddannelse.

Hovedmålgruppen er jo de befolkningsgrupper, som er underprivilegerede i økonomisk og social forstand. Hvis man derfor tilrettelægger uddannelsen på traditionel vis, det vil sige, hvis der udelukkende sker en oppustning af de allerede eksisterende voksenuddannelsesmuligheder, vil de grupper slet ikke blive tilgodeset. Så vil der ske det, vi har set i Sverige, nemlig at de, der i forvejen er bedst uddannet, får størst gavn af reformen. Derfor mener VS, at det er vigtigt, at der opereres med et langt bredere uddannelsesbegreb og en pædagogik, der er helt anderledes end den, vi kender fra den traditionelle uddannelse, og at der derfor må sættes penge af til at eksperimentere. Vi mener, at uddannelsen skal tage udgangspunkt i BFU-modtagerens egen situation og rette sig mod at bearbejde denne. Derfor er der ikke brug for færdigpakkede, neutrale og objektive uddannelsesforløb.

Vi mener, at socialdemokratiets forslag er alt for meget bundet op på allerede eksisterende uddannelsesforløb, spændende fra enkeltfagskurser til folke- og daghøjskoler samt arbejdsmarkedsuddannelserne.

Hvad disse angår, vil jeg præcisere igen, at vi slet ikke mener, at de skal indgå i en BFU-reform. Den type uddannelse sigter først og fremmest mod en tilpasning til den teknologiske udvikling og mod at fremme arbejdskraftens mobilitet. Det er det, man har arbejdsmarkedsuddannelserne til i dag, og de skal ikke ind i BFU. Hvis de kom ind under BFU, kunne man igen frygte, at det hovedsagelig ville blive de kortuddannede, som ikke fik glæde af reformen, fordi de kortuddannede ikke kræver uddannelser i snæver forstand for at betjene den højautomatiserede industri.

Vi mener, at de, der er omfattet af BFU, selv skal bestemme, hvilke tilbud de vil benytte sig af, og at uddannelsesbegrebet derfor skal udvides, sådan at man også skal kunne deltage i beboerforeningsarbejde, i kreative fag, i miljøarbejde osv.

Samtidig mener vi selvfølgelig, at den individuelle uddannelsesret skal kunne bruges kollektivt, og at de beskæftigede simpelt hen skal kunne optjene en uddannelsesorlov, i princippet på samme måde som man optjener ferien, blot med den særlige mulighed, at den optjente uddannelsesorlov kan overføres fra ét år til et andet, således at man kan tage

[Elisabeth Bruun Olesen]

et længere, sammenhængende uddannelsesforløb.

Når orlovsretten er udformet på en sådan måde, at den både er en kollektiv og en individuel ret, betyder det, at den enkelte selv kan tilrettelægge sin uddannelse og dens indhold, selv være med til at organisere gennemførelsen, hvad enten den udgår fra arbejdspladsen eller fra andre sammenhænge som f.eks. beboerbewægelser, miljøbewægelser, kulturorganisationer osv.

Endvidere mener vi, at ansøgningsproceduren i socialdemokratiets forslag med hensyn til løngodtgørelsen er for bureaukratisk. Hvis en arbejdspladsklub f.eks. ved at bruge BFU-reformen ville arrangere fyraftensmøder, skulle de først igennem en hel ansøgningsmølle, og der kunne gå måneder fra ansøgningen til gennemførelsen. Det mener vi kan dræbe enhver form for initiativ og begyndende aktivitet. Derfor mener vi, det er bedre, at pengene følger den enkelte og kan administreres kollektivt, så man undgår disse problemer med ansøgningsproceduren.

Til sidst skal jeg blot nævne, at man i bemærkningerne ganske vist nævner husmødrene, men der er en anden gruppe, der helt er udeladt i disse forslag, nemlig bistandsklienterne. Hvad med dem? Skal de ikke kunne indgå i en betalt form for frihed til uddannelse?

Dohrmann (FP):

Det lyder jo kønt og smukt, hver eneste gang man kommer med alle disse her forslag om, at man skal have frihed til uddannelse, og at man skal have friheden betalt, og alt det dér. Man glemmer ligesom at fortælle også sine egne vælgere, at der er nogle, der skal betale det.

Jeg er helt enig med de ordførere, der har sagt, at det vil blive en lille, eksklusiv gruppe, der i givet fald vil udnytte disse tilbud, og så vil der være nogle almindelige lønmodtagere, først og fremmest dem, der så absolut ikke hører til de højestlønnede, som vil fortsætte med at passe deres arbejde, og som vil få forhøjet deres skatter. Dermed får vi den socialdemokratiske melodi om igen: der bliver nogle udprægede luksusmennesker, som man går og betaler til, og de, der betaler til dem, er mere almindelige lønmodtagere.

Vi kan selvfølgelig ikke støtte disse lovforslag fra socialdemokratiet, og jeg føler mig temmelig overbevist om, at hvis socialdemokratiet havde haft regeringsmagten, så var de heller ikke blevet fremsat. Det, vi har brug for, er produktion, produktion og atter produktion. Disse forslag vil bl.a. hive folk ud fra produktionen og sætte dem ind på nogle skolebænke, hvor de kan sidde og studere både det ene og det andet pjat. Det er helt ved siden af, og som sagt tror jeg ikke engang på, at socialdemokratiet selv ville have foreslået det, hvis det havde haft regeringsmagten.

Jytte Andersen (S):

Jeg er desværre ikke i den situation, at jeg kan takke for en bred tilslutning til lovforslagene, og det beklager jeg naturligvis. Der har dog været nogle punkter, hvor man har været mere eller mindre åben. Man har henvist til 10 punkters programmet, som jo blev vedtaget, jeg vil ikke engang sige med et flertal, for SF undlod at stemme imod forslaget. Vi syntes dengang, at der havde vist sig nogle positive tendenser i forårets løb i retning af, at der var skabt et flertal for en bred uddannelsesreform, som på en helt anderledes måde sikrede de korttidsuddannede, end 10 punkters programmet gør. Vi har faktisk den opfattelse, at en god sag blev solgt for en slik.

Vi synes også, at udmøntningen af 10 punkters programmet med de afsatte 100 mill. kr. viser noget om den hulhed, hvormed de borgerlige partier støttede det radikale venstres forslag. Realiteten er jo den, at de 100 mill. kr. indgik i de besparelser, der skulle ske på arbejdsmarkedsområdet som et lille plaster på såret for de langtidsledige; deres muligheder for at blive på arbejdsmarkedet på maksimumsdagene skulle forringes.

Det, der er tilbage til den almene del af voksenuddannelsespuljen på de 100 mill. kr., er omkring en femtedel. Vi har af undervisningsministeren adskillige gange fået papir på, at de 50 mill. kr. af de 100 mill. kr. er øremærkede til uddannelsestilbud for de langtidsledige. Vel er der langtidsledige, der er korttidsuddannede, det erkender vi også i socialdemokratiet, men der er ikke nogen sammenhæng imellem antallet af langtidsledige, der står for at skulle have uddannelse,

[Jytte Andersen]

og så de reelle muligheder. Der er simpelt hen ikke økonomisk realitet bag det, arbejdsministeren sagde om, at hele uddannelsessystemet står til rådighed for de langtidsledige. Vi synes faktisk, at regeringen har mishandlet det radikale venstre, mishandlet intentionen bag de 100 mill. kr. om, at det skulle sikres, at det var til de korttidsuddannede, og at det skulle være en uddannelse med et bredere sigte. Det, der er tilbage, er et meget snævert uddannelsessyn, og at der faktisk ikke er penge nok.

Betalt frihed til uddannelse er for os noget langt mere konkret og noget langt mere konstruktivt. Det er et oplæg og et forslag til at løse de reelle uddannelsesproblemer på en sådan måde, at uddannelseskløften formindskes. Vi siger ikke, at det vil give os hele løsningen på problemet, som vi ser som et stort problem, fordi uddannelseskløften er så stor, som den er, men det er et element, der kan sikre nogle rettigheder for de korttidsuddannede.

Den rettighed, der ligger i forslaget, dette, at man selv må vælge, må fru Hanne Severinsen jo ikke have opdaget, når fru Hanne Severinsen kan sige, at dette handler om socialdemokratisk uddannelse, og ligesom kan få fremmanet det billede, at der er nogle, der vil bestemme for voksne mennesker, hvad de skal uddanne sig til. Det er der ikke tale om. Der er tale om en ret til at få fri fra sit arbejde, en ret til at vælge imellem nogle uddannelser, således som vi nu har skitseret dem i lovforslaget. Hvorvidt den kreds af uddannelser skal udvides eller ej, er vi naturligvis åbne over for, men man må selv vælge. Der er selvfølgelig også tale om, at man har ret til at vende tilbage til sin arbejdsplads, ellers er uddannelsesfriheden jo mildest talt illusorisk.

Der var en af ordførerne – det var vist endda hr. Ole Vig Jensen – der opfattede lovforslaget som mere snævert i sin målgruppe end beslutningsforslaget. Det er faktisk en misforståelse, for den ret, som vi mener de korttidsuddannede skal have til frihed fra arbejdet eller frihed fra at stå til disposition for arbejdetmarkedet med lønkompensation, omhandler både dem, der er på arbejdsmarkedet, og dem, der i øjeblikket er ledige.

Det er også klart beskrevet i bemærkningerne, at hjemmearbejdende kvinder skal sikres nogle reelle muligheder for at få ud-

dannelse, og i spørgsmålet om de reelle muligheder for dem ligger jo, at der kan være børnepasningsproblemer, og at der kan være transportudgifter og uddannelsesudgifter af anden karakter, som skal dækkes. De hjemmearbejdende kvinder skal med i ordningen.

Vi stiller os også åbne over for at tage andre grupper ind. Det sagde vi også i forbindelse med forhandlingen om beslutningsforslaget, at såfremt der kunne skabes en bred enighed om, at selvstændige skulle med ind i ordningen, så for os gerne. Vi har været positive over for, at landmændene næsten som den eneste gruppe på arbejdsmarkedet skulle have betalt frihed til uddannelse, men vores prioritet ligger altså på lønmodtagerne, uanset om de er i arbejde eller ikke er i arbejde, og på hjemmearbejdende kvinder.

Vi mener også, at de lidt kritiske bemærkninger om uddannelsesindholdet faktisk må bygge på en meget snæver og meget kortsynet uddannelsespolitik. Vi oplever i disse år en polarisering imellem befolkningsgrupperne, nogle spændinger, som for os at se i høj grad hænger sammen med, at der er stor forskel på dem, der har fået uddannelse, og dem, der ikke har fået uddannelse. Det hænger nøje sammen med, at når man har en forholdsvis god uddannelse bag sig, har man større muligheder for at øve indflydelse på samfundet og større mulighed for at forstå, hvad der foregår i samfundet.

Vi bevæger os ind i et informationsfund. Vi frygter, at informationsfundet vil betyde, at informationsmængden vil blive monopoliseret på de grupper, som har meget høj uddannelse bag sig, og det betyder, at en meget stor gruppe, som ikke har ret meget uddannelse, føler en vis afmagt over for samfundsudviklingen, føler en passivitet og ikke føler, at den har mulighed for at øve politisk og faglig indflydelse.

Det fremgik klart af nogle beskrivelser i lavindkomstkommisionens betænkning, at omkring en femtedel af Danmarks befolkning ikke føler, at de har politisk indflydelse, og det synes jeg faktisk at vi som politikere må tage alvorligt. Vores opfattelse er, at det hænger sammen med, at man ikke i sine ungdomsår fik muligheden for en bred almen uddannelse, men af forskellige grunde blev tvunget ud af skolen i 7.-8. klasse. Derfor, fru Hanne Severinsen, er der lagt megen vægt på det almene i vores forslag. Det er

[Jytte Andersen]

vores prioritering. Men om den enkelte BFU-modtager vil sådan, som vi synes, det er ikke vores sag. Det er den enkelte selv, der bestemmer, om den pågældende vil vælge en almen uddannelse eller en mere erhvervsrettet arbejdsmarkedsuddannelse.

Fru Hanne Severinsen var inde på, at det jo ikke var et spørgsmål om at fordele arbejdsmængden. Det er jo sådan, at der ikke er arbejde til alle. Det er også sådan, at den teknologiske udvikling i årene fremover vil tage flere og flere arbejdsopgaver på sig, og det betyder, at vi er nødt til at fordele arbejdet på en mere solidarisk måde.

Noget andet er, at de kvalifikationskrav, som den enkelte voksne i det nye samfund eller i teknologisamfundet vil stå over for, vil betyde, at man konstant skal uddanne sig. Uddannelse er ikke noget, man får én gang for alle, og så er det overstået. Uddannelse vil være en livslang proces, hvor man i perioder er i arbejde og i andre perioder er i uddannelse, og den situation eksisterer faktisk allerede i dag for mange samfundsgrupper. Det, der er typisk for de samfundsgrupper, der har en livslang uddannelse i dag, er, at de har en meget høj og lang uddannelse bag sig. De har det uddannelsesgode, som vi her vil sikre for de korttidsuddannede.

Jeg vil gerne kommentere nogle af de ændringer, der er i lovforslagene i forhold til beslutningsforslaget, og det hænger også lidt sammen med de spørgsmål, der har været rejst om snæverheden. Vi har sagt, at der skal være en tilknytning til arbejdsmarkedet, der svarer til 5 års ATP-optjening. Uanset om man har været i arbejde i 5 år eller man har haft ledighedsperioder, vil det være 5 år. Det er også 5 år for de deltidsarbejdende, og det er altså ikke sådan, at hvis man som deltidsarbejdende har været 5 år på arbejdsmarkedet, har man kun en halv ret til betalt frihed til uddannelse. Det er alene et spørgsmål om, hvor lang tid man har været tilknyttet arbejdsmarkedet, uanset om man så har været så heldig at have arbejde eller ej. Det er også et svar til hr. Ole Henriksen, eller også var det fru Elisabeth Bruun Olesen, der var inde på, at der var nogle begrænsninger her i forhold til 5 års kravet.

Vi ønsker også at medvirke til, at virksomheder skal kunne planlægge deres produktion. Hr. Bo Kristensen var inde på, at dette slet ikke kunne lade sig gøre, idet lønmodta-

geren mere eller mindre fra den ene dag til den anden kunne komme og sige, at nu ville han eller hun på uddannelse. Vi har i lovforslaget gjort meget ud af at beskrive nogle varslingsfrister. Hvis man vil have uddannelse under 5 dage, altså en uge, skal man varsle det en måned før, og hvis det er over en uge, skal man varsle det to måneder før. Hvis der yderligere er besværligheder i forhold til arbejdsgiverens mulighed for at planlægge arbejdet, kan man træffe disse aftaler med den faglige tillidsrepræsentant på den pågældende virksomhed.

Dermed har vi selvfølgelig ikke sagt, at lønmodtageren fra den ene dag til den anden skal sige til sin arbejdsgiver: jeg er for resten væk det næste halve år. Sådan er socialdemokrater nemlig ikke, vi har nemlig også følt et ansvar for, at produktionen skal kunne planlægges på en fornuftig måde. Men vi har også følt et ansvar for, at den beskæftigelses-effekt, som vi opfatter som vigtig i disse forslag, kan imødekommes og indgå i planlægningen. Hvis der eksempelvis er 10 lønmodtagere på en arbejdsplads, som gerne vil have uddannelsesorlov om to måneder, så har man altså mulighed for at tilbyde arbejdsledige det arbejde. Så det er ikke rigtigt, hr. Bo Kristensen, at vi bare sætter det op, som om vi på denne måde vil genere arbejdsgiverne.

Arbejdsministeren var inde på – og det er der også flere andre der har været – at både regeringen og borgerlige ordførere har tilkendegivet, at de korttidsuddannede ligger regeringen meget på sinde. Det har vi ærlig talt svært ved at se. Vi har svært ved at se, at man har levet op til intentionerne bag beslutningsforslag nr. B 114's vedtagelse i foråret. De langtidsledige gives et løfte om 2 års uddannelse, men vi har ikke set, at man har puttet noget som helst ind i det løfte.

Arbejdsministeren nævnte også, at arbejdsmarkedets parter måtte være ansvarlige for dette her. Vi synes faktisk ikke, at det er rimeligt, at én bestemt lønmodtagergruppe, nemlig de korttidsuddannede, skal være i en situation, hvor deres uddannelsesbehov skal finansieres på en væsentlig anderledes måde end arbejdsministerens egen uddannelse eller for den sags skyld vores alle sammens uddannelse. Vi kan ikke se, at der er nogen fornuftig argumentation bag det. Som den naturlige ting finansierer vi de videregående uddannelser, som den naturligste sag finan-

[Jytte Andersen]

sierer vi folkeskolen og i øvrigt hele uddannelsessystemet, men når de korttidsuddannede skal have nogle reelle muligheder, skal de mere eller mindre selv betale. Det synes vi faktisk ikke er rimeligt, og vi har svært ved at se, at der er nogen fornuftige forklaringer på det synspunkt.

Både hr. Bo Kristensen og fru Hanne Severinsen og hr. Ole Vig Jensen var inde på økonomien. Vi har ikke sat økonomi på de to lovforslag. Vi har sagt, at det må være en finanspolitisk vedtagelse. Det må være et spørgsmål om, på hvilken måde og i hvilket omfang samfundsøkonomien har midler til det, og vi mener faktisk, at vi i forbindelse med hver finanslovbehandling skal tilkendegive, at dette samfund prioriterer de korttidsuddannede så højt, at vi vil sætte 500 mill. kr. eller 800 mill. kr. af, alt efter hvordan den finanslov til enhver tid skal hænge sammen. Derfor er det klart, at vi ikke sætter penge på nu her den 1. februar, hvor finansloven lige er vedtaget.

Vi har været optaget af at få fastlagt nogle principper, som giver nogle præcise rettigheder, og den politiske diskussion om størrelsesordenen er der ikke taget fat på. Der er ikke tale om milliarder af kroner, fru Hanne Severinsen, men dette her må indgå med den vægt, som vi synes er nødvendig i forhold til de korttidsuddannede. Jeg vil dog ikke lægge skjul på, at vores prioritet ikke er sænket. Vi mener faktisk, at dette samfund har råd til, at 10.000 korttidsuddannede kan komme på uddannelse, når de ønsker det.

Så til hr. Ole Vig Jensen, som naturligvis henviser til vedtagelsen af 10 punkters programmet. Som sagt synes vi, at 10 punkters programmets udmøntning er direkte pinlig. Der var nogle gode formuleringer i 10 punkters programmet om, at det skulle være uddannelse med almensigte, uddannelse, der sikrede de korttidsuddannede, og det, vi kan se i dag, er, at disse hensyn har regeringen ikke taget.

Sådan som jeg har kunnet læse det lovforslag, der har været nævnt et par gange, forslaget om erhvervsrettet efter- og videreuddannelse, foreligger der en meget klar prioritering af, hvad det er for samfundsgrupper, der skal ind i den uddannelsesform, som de radikale og regeringspartierne oplever som betalt frihed til uddannelse. Som jeg læser det, ligger der en klar prioritering af de grup-

per, som ligger ud over de faglærte grupper, og de ufaglærte kommer ikke i tilstrækkelig grad med. Det er mellemteknikerområdet, det er topfunktionærer, og det er specielt det teknisk-administrative personale. Det er overvejende beskæftigede på det private arbejdsmarked, der får en prioritet i det forslag.

Jeg siger ikke, at de, der er på det private arbejdsmarked, ikke skal have uddannelse, men jeg vil godt henvise til, at man med denne prioritering, sådan som jeg har læst det, vil udelukke en meget stor gruppe kvinder, for halvdelen af de kvinder, der befinder sig på arbejdsmarkedet, arbejder jo i den offentlige sektor og er blandt de lønmodtagergrupper, som ligger under den prioritering, som regeringen har foretaget.

Det er muligt, at det efteruddannelsesfor-slag, som fru Hanne Severinsen og andre har været inde på, giver et bidrag til at løse nogle uddannelsesproblemer, men det bidrager ikke til at løse det problem, vi taler om her, nemlig uddannelsesproblemet for de korttidsuddannede. Men det ville da glæde mig meget, hvis der foreligger nogle nye tanker og nye aftaler imellem regeringen og det radikale venstre.

Til allersidst til fru Elisabeth Bruun Olesen. Vi er meget enige i, at selve uddannelsessystemet og selve uddannelses tilbuddene må udvikle sig sådan, at de mennesker, vi her taler om, føler, at det er værd at have med at gøre og værd at gå i gang med. Fru Elisabeth Bruun Olesen har i høj grad ret i, at undervisning og uddannelse, hvor voksne mennesker selv er med til at planlægge, selv går i gang med at tage initiativer og også får organiseret det på en sådan måde, at den f.eks. kan finde sted i et boligmiljø eller omkring arbejdssituationen, er meget værd. Vi kan ikke se, at der er noget i forslaget, der forhindrer en sådan udvikling. Den skal under alle omstændigheder foregå, og her er der alene tale om, at vi sikrer nogle befolkningsgruppers mulighed for uddannelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af lovforslag nr. L 118:

Forslag til lov om daghøjskoler for voksne.

Af Jytte Andersen (S) m.fl.

(Fremsat 15/1 85).

Lovforslaget sættes til forhandling.

*Forhandling***Undervisningsministeren (Bertel Haarder):**

Lovforslaget er identisk med et forslag, der blev behandlet for mindre end et år siden. Derfor beder jeg om forståelse for, at jeg ikke vil sige så meget denne gang.

Jeg vil gøre opmærksom på, at daghøjskolerne langtfra er blevet fjernet fra uddannelsesbilledet, tværtimod er deres fortsatte eksistens blevet muliggjort, senest ved vedtagelsen af finanslovforslaget for 1985.

Dertil kommer, at der som led i opfølgningen af 10 punkts programmet for voksenundervisning og folkeoplysning som bekendt skal iværksættes et forsøgs- og udviklingsarbejde med henblik på at tilvejebringe grundlaget for en lovgivning om folkeoplysning. Der er nedsat et udvalg om dette, som jeg skal komme tilbage til i forbindelse med et senere forslag. Jeg synes ikke, det ville være rimeligt over for det udvalg, som skal forbedre denne lovgivning om folkeoplysning, at vi her, før det er gået i gang, foruddiskotterer resultaterne ved at starte med at gennemføre en helt ny, stor lovgivning. Jeg vil derfor foreslå, at spørgsmålet om daghøjskoler henvises til det udvalg, som nedsættes, og som i øvrigt skal have hr. Ole Vig Jensen som naturlig formand, idet han har været initiativtager i det 10 punkts program, som allerede har været nævnt mange gange i dag.

Kirkegaard (KF):

Da vores ordfører, fru Karen Højte Jensen, desværre ikke kan være til stede, skal jeg på hendes vegne sige følgende:

Vi skal i anledning af denne genfremsættelse henviser til, hvad vi sagde ved sidste behandling, og til beretningen fra sidste samling over forslaget. I denne tilkendegiver vi, at daghøjskoler for voksne er et led i den samlede uddannelsesmæssige indsats mod arbejdsløsheden og i det samlede voksenundervisningsbillede.

Vi skal derudover henviser til folketingsbeslutningen af 30. maj 1984 om et 10 punkts program for voksenundervisning og folkeoplysning, hvori det i pkt. 2 hedder, at folkeoplysningen og folkehøjskolen prioriteres og udvikles under størst mulig selvstændighed i forhold til det offentlige. Daghøjskolerne indgår i opfølgningen af den del af programmet, og på denne baggrund skal vi afvise lovforslaget.

Hanne Severinsen (V):

Da venstres ordfører i denne sag, hr. Helge Sander, er forhindret i at være til stede, skal jeg på hans vegne sige, at vi ikke støtter forslaget – ikke fordi vi ikke har sympati for selve tanken om daghøjskole, selv om vi nok synes, at man skal passe lidt på selve betegnelsen højskole; det er jo ikke godt, bare fordi man kalder det en daghøjskole – men der kan være nogle gode intentioner i forslaget, og det er også derfor, at man har indledt forsøgsarbejde. Det vil selvfølgelig også indgå i det, som ministeren netop har nævnt, at vi jo planlægger en større lovgivning på hele folkeoplysningsområdet, og jeg synes, man skal give sig tilfreds med det og ikke give sig til at lave detaljerede regler for daghøjskole på nuværende tidspunkt. Der vil ske noget på området, og det synes jeg er det vigtigste.

Alice Faber (SF):

Vi synes, der har været forsøg nok, så vi er meget enige med socialdemokratiet i, at vi nu skal have en lov på daghøjskoleområdet, så vi vil støtte forslaget. Vi synes, der er kommet nogle gode resultater ud af det, der er sket på daghøjskoleområdet. Man har fået fat i nogle grupper, som har været svære at få fat i, ikke mindst på baggrund af det opsøgende arbejde, som har været udført i forbindelse med forsøgene. Vi synes, det er fint, at de pågældende grupper, som af forskellige årsager har været gået i stå, er kommet i gang med nogle brede, almene fag og nogle